

ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ АСПЕКТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ДЛЯ ІНІЦІАЛІЗАЦІЇ РЕЙДЕРСЬКОЇ АТАКИ НА НИХ

Зачосова Н.В., СУЕМ, м. Черкаси, Україна

Нині в Україні рейдерство набуло поширення та інтенсифікувало негативні аспекти свого впливу на розвиток господарських процесів у вітчизняній економіці. Рейдерами називають організації, які здійснюють силове поглинання підприємства за власною ініціативою або на замовлення зі сторони [1]. Метою рейдерських атак може стати захоплення цінних активів об'єкта нападу задля подальшого їх використання або реалізації, фізичне знищення захопленого суб'єкта господарювання як конкурента; заволодіння земельними ділянками, що перебувають у власності суб'єкта господарювання, і які можуть у подальшому бути використані рейдерами для власних потреб чи перепродані; взяття контролю над бізнесом з метою подальшого управління ним та отримання прибутку; зміна складу вищого керівництва суб'єкта, його перепродаж зацікавленим особам, тощо. Таким чином, стати об'єктом «недружного захоплення чи заволодіння», як визначають рейдерство деякі вітчизняні вчені [2, 3, 4], може стати як фінансово нестійке підприємство, установа, організація, фінансова компанія, так і рентабельний, інвестиційно-привабливий суб'єкт підприємницької діяльності. Проте, наявність достатнього обсягу фінансових ресурсів для протидії захопленню та відбиття рейдерської атаки може знизити цікавість рейдерів до об'єкта та запобігти спробі здійснення недружного поглинання бізнесу. Аналогічно, низький фінансовий потенціал та неспроможність компанії налагодити та профінансувати ефективну систему ризик-менеджменту, до переліку функцій якої має входити запобігання діям рейдерів, стимулює останніх до вчинення спроби заволодіння таким суб'єктом, адже витрати на захоплення бізнесу в Україні, за твердженням експертів, значно нижчі за законне його придбання, і середньостатистична норма прибутку рейдера рідко складає менше за 1000% [1, 2, 5].

Серед основних причин розвитку та поширення рейдерства в Україні, можна назвати відсутність законодавчого закріплення відповідальності за вчинення недружніх захоплень суб'єктів господарювання та, власне, відсутність фіксації такого виду злочину, як рейдерський захват, у вітчизняній нормативно-правовій базі; корумпованість усіх без винятку гілок вітчизняної влади, особливо судової; пасивну позицію громадськості та «недоусвідомлення» проблеми рейдерства на суспільному та національному рівнях, низький рівень фінансової та юридичної грамотності, відсутність у вітчизняній практиці традицій корпоративного управління та корпоративної соціальної відповідальності; нестабільний стан фінансових і фондових ринків України; низьку культуру ведення бізнесу; прогалини у законодавстві; тотальну тінізацію економіки, масовість фактів відмінності юридичної адреси (місця, за яким зареєстровано установу) від її фактичного місця знаходження; політичну нестабільність; використання схем непрозорої приватизації, тощо. Крім того, сигналом для початку рейдерської атаки можуть слугувати такі фінансові аспекти, характерні для роботи суб'єкта господарювання:

- наявність у бізнес-структури великих обсягів кредиторської заборгованості. Цей факт може бути використаний рейдерами для ініціації процедури банкрутства суб'єкта господарювання з метою доведення його до ліквідації та розпродажу активів на правах ліквідатора з отриманням для себе фінансового зиску від цього процесу, або ж задля отримання керування над проведенням санації суб'єкта знову ж таки заради відчуження його майна. Власне, факт існування кредиторської заборгованості, не має користі для рейдера до того часу, поки він, рейдер, не стане одноосібним або домінуючим кредитором, для чого на першому етапі рейдерської атаки загарбники скуповують у дрібних кредиторів борги суб'єкта господарювання або ж створюють умови для виникнення додаткової кредиторської заборгованості (спонукають контрагентів суб'єкта «забути» про оплату їх послуг, домовитись про перенесення оплати на віддалений термін) аби згодом одночасно пред'явити усі рахунки підприємству, установі чи організації до сплати. Якщо суб'єкт господарювання не має заборгованості, її створюють штучно, за умови, що юридична та фактична адреси підприємницької структури не співпадають. В такому випадку, рейдери звертаються до суду з вимогою про сплату заборгованості (якої

насправді не існує), суд проводить засідання, виносить рішення, проте об'єкт рейдерської атаки про напад на його бізнес не здогадується, оскільки листи з суду надходять на його юридичну адресу. Після отримання рішення суду про примусове погашення боргових зобов'язань, рейдер-кредитор починає діяти за однією зі схем, які було деталізовано вище;

- неефективна політика управління акціонерним капіталом, а саме низька консолідація акцій та як наслідок – наявність великої кількості міноритарних акціонерів, що легко погоджуються продати свої акції рейдерам, особливо за умови, що ціна на них завищена, а дивідендні виплати проводяться нерегулярно, не в повному обсязі або шляхом «ручного» розподілу дивідендів. За рахунок придбання акцій міноритаріїв, рейдерам вдається акумулювати пакет пайових цінних паперів, достатній для зміни керівництва суб'єкта та взяття його під свій контроль;

- низький рівень заробітної плати працівників підприємства, установи чи організації, відсутність «прив'язки» її розміру (для керівного персоналу) до фінансових результатів роботи суб'єкта; заниження заробітної плати у порівнянні з зарплатами конкуруючих фірм, виплата частини заробітної плати «у конверті». Кожен із зазначених фактів може стати стимулом для того, аби рейдери могли з легкістю здійснити підкуп персоналу, вмовити окремих співробітників на крадіжку інформації, що стосується роботи установи, її клієнтської бази, розподілу фінансових потоків, тощо. Особливу цінність для рейдерів має інсайдерська інформація, яку за певну винагороду можуть їм надати нелояльні працівники. У зв'язку з цим, можна виокремити ще один фінансовий аспект діяльності суб'єкта господарювання, наявність якого робить його вразливим до рейдерської атаки – економія на засобах захисту інформації від викрадення, псування та втрати;

- неефективний фінансовий менеджмент, а саме: втрата суб'єктом платоспроможності через великі відсотки по кредитах, придбання активів та необхідних для провадження діяльності ресурсів за завищеними цінами, ухилення від сплати податків із використанням напівлегальних або нелегальних схем, що можуть стати для рейдерів приводом до початку судових процесів, тощо.

Отже, фінансові аспекти роботи вітчизняних підприємств, установ та організацій мають вагомим значення у процесі прийняття рейдерами рішення про те, чи варто починати атаку на суб'єкт господарювання, чи рівень його фінансової безпеки надто високий для того, аби вдало та ефективно здійснити недружнє поглинання.

Література: 1. Дорошук А.А., Трибуха М.В. Система регулювання рейдерства в Україні / А.А. Дорошук, М.В. Трибуха // Економіка: реалії часу. – 2011. – №1. – С.170-176. 2. Васильчак С.В., Вашкеба Е.О. Рейдерство та його вплив на фінансово-економічну безпеку підприємства / С.В. Васильчак, Е.О. Вашкеба // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.11. – С.261-268. 3. Шевченко І.Л. Рейдерство: основні схеми здійснення та способи захисту / І.Л. Шевченко // Економічний простір. – 2008. – №13. – С. 69-76. 4. Зеркалов Д.В. Рейдерство [Електронний ресурс] : монографія / Д.В. Зеркалов. – Електрон. даные. – К. : Основа, 2011. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. – Систем. требования: Pentium; 512 Mb RAM; Windows 98/2000/XP; Acrobat Reader 7.0. – Название с титульного экрана. 5. Рейдерство в Украине : проблема и пути решения : комментарий Центра исследований корпоративных отношений [Электронный ресурс]. – Режим доступа к материалу : http://www.advisers.ru/file/advisers/rejdery_Ukraina.pdf.

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА БАЗІ ФАКТОРНО-РОТАЦІЙНОЇ КОНЦЕПЦІЇ

Кальченко С.В., Таврійський державний агротехнологічний університет, м. Мелітополь, Україна

На сучасному етапі розвитку аграрного підприємництва особливе значення для ефективного ведення господарської діяльності має якість використання нематеріальних ресурсів, зокрема робочої сили і інформації. Елементи моделі інформаційного суспільства, яка